

AĞLAYA—
BİLSEYDİNİZ,
ANLAYABİLİRDİNİZ

Davaya adanmış bir kalem : Necip Fazıl Kısakürek

hayykitap
EDEBİYAT

Hayykitap - 823
Edebiyat - 177

Ağlayabilseydiniz Anlayabilirdiniz
Davaya Adanmış Bir Kalem: Necip Fazıl Kısakürek
Hazırlayan: Kasım Hasan Ünal

Hayykitap Edebiyat Yayın Yönetmeni: Caner Yaman
Editör: Buse Ünal
İllüstrasyon ve Çizimler: Emine Yıldırım
Kapak ve Sayfa Tasarımı: Emine Yıldırım

ISBN: 978-625-7685-31-3
1. Baskı: İstanbul, Nisan 2021

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay.
Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - İstanbul
Sertifika No: 45464
Tel: 0212 630 64 73

Hayykitap
Zeytinoğlu Cad. şehit Erdoğan İban Sk.
No: 36 Akatlar, Beşiktaş 34335 İstanbul
Tel: 0212 352 00 50 Faks: 0212 352 00 51
info@hayykitap.com
www.hayykitap.com
facebook.com/hayykitap
twitter.com/hayykitap
instagram.com/hayykitap
Sertifika No: 12408

© Bu kitabın tüm hakları
Hayygrup Yayıncılık A.ř.'ye aittir.
Yayınevimizden yazılı izin alınmadan kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HAYATI

Osmanlı İmparatorluğu gibi Sultan Abdülhamid saltanatının son deminde dünyaya gelmişti Necip Fazıl Kısakürek. Milliyetçilik rüzgarıyla çalkanan ülkenin, Bab-ı Âli yokuşlarında dolaşan jurnalciler ve diplomatların dilinde Balkanlardan gelen Jön Türkler ve “hürriyet” fısıltıları dolaşıyordu. İstanbul, Sultan Abdülhamid yanlıları ve hürriyet yanlıları olmak üzere ikiye bölünmüştü. İstanbul, yani dünyanın en güzel şehri yıllar sürecektir bir sancının daha ilk başlarındaydı. Ya yeni bir doğuma yol açacaktı bu sancılar ya da sessiz bir yok oluşa.

Bir taraftan dağılmanın eşliğindeki imparatorluk, demiryolları ile örülürken diğer taraftan da her an patlak verecek olan Balkan Savaşı'nın korkuları halkı esir alıyordu. O yıl başka bir elim olay daha yaşanmıştı. Amerika Birleşik Devletleri'ne ait bir filo, İzmir Körfezi'ne sınırları tehdit eder bir şekilde konumlanmış, Doğu Anadolu'da tahrip edilen Amerikan misyonlarının telafi edilmesini istiyordu. Bu gözdağına karşı Sultan Abdülhamid tazminatın ödenmesini kabul etmek zorunda kalmıştı. Ama bu durum, Sultan'ın yıllardır sınırların dışında tutmaya

çalabıldığı tehditlerin artık çok yaklaştığının bir habercisi gibi ülkede hissedilmeye başlanmıştı.

Necip Fazıl Kısakürek'in dedesi o sıralar İstanbul Cinayet Mahkemesi ve İstinaf Reisliği'nden olan emekliliğini Sultanahmet'e doğru inen Çemberlitaş dolaylarındaki büyük konağında geçirmekteydi.¹ Yıllar boyu katillerin ve maktullerin arasında geçen ömrünün sonunda huzuru bulamamış, ülkenin karışıklığı uykularını kaçırır olmuştu. İşte bu yüzden Mehmet Hilmi Efendi, bahçesinde temaşaya dalıyor, kitap odasında sahifeler arasında zamanı unutuyor, ara sıra resmi ziyaretlere mahsus odasında devlet erkanından dostlarını ağırlayıp havadisler alıyor ve torunlarının koşturduğu konağın sofasında huzuru bulmaya çalışıyordu.

Sultan Abdülhamid'in arabasına bomba koyulan davanın mahkemesini bizzat kendisi yapan Mehmet Hilmi Efendi, emekliliğinden 80 altın alıyor, maaşını her ay eve bir adliye mutemedi getiriyordu. Devlet belgelerinde Müftizade ismiyle geçen Mehmet Hilmi Efendi 1841 yılında Maraş'ta doğdu. Eşi Zafer Hanım ise, eski Halep valisi, Hariciye müsteşarı, Zaptiye nazırı Salim Paşa'nın kızıydı. İstanbul görgüsü almış bir kadındı. Halep valisi, görevinde olduğu bir sıra Salim Paşa, o dönemler Halep'e ait bir mutasarrıflık olan Maraş'a gittiğinde eşraftan olan Kısakürek'lerin konağında kalmıştı. Mehmet Hilmi Efendi ile Salim Paşa'nın karşılaşmaları ise işte bu misafirlik döneminde olmuştur. Salim Paşa, konakta geçirdiği günlerde o zamanlar genç olan Mehmet Hilmi'nin görgülü karakterine ve zekasına hayran kalmıştı. Böylesi bir gencin bu topraklarda değil de İstanbul'da parlayabileceğini düşünerek, babasına onu yanında götürmek istediğini söyledi.² Salim Paşa'nın bu teklifine karşı önce tereddütle yaklaşan babası, sonunda gözü gibi baktığı oğlunun uzaklara, Payitaht'a gitmesine izin verdi.

İşte Mehmet Hilmi Efendi'nin, Salim Paşa ile İstanbul'a doğru yolculuğu böyle başladı. Mehmet Hilmi Efendi, hep seyyahlar ve hikayelerden duyduğu İstanbul'a ayak bastığında kendinden başlayarak ülkenin dokusunda yıllar yılı dokunacak bir hikayenin başlangıcında olduğundan habersizdi. Salim Paşa'nın himayesinde İstanbul'da gün-

lerini geçiren Mehmet Hilmi Efendi 1868 senesinde Divan-ı İsnaf baş kitabeti olarak göreve başladı. Buradaki çalışkanlığıyla kısa sürede Kıbrıslı Mehmet Paşa, kitabet ve ardından da Rumeli'de görevine devam ettikten sonra nihayetinde Dersaadet'de İstinaf mahkemesi reisi evvelige tayin edildi. Bütün bunların arasında Mehmet Hilmi Efendi, hayatını ikinci defa değiştirecek bir adım daha atıp Salim Paşa'nın isteği ve tavsiyesi üzerine Zafer Hanım'la evlenmişti. Zafer Hanım, daha o dönemde alafranga hayatıyla kendisinden söz ettiren, gayet hanımefendi ve görgülü bir kadındı. Ayrıca pek güzel armonika icra eder, batı romanlarını büyük bir tutkuyla okurdu.

Mehmet Hilmi Efendi'nin emeklilik döneminde zamanını geçirdiği ve yıllar boyu kalabalıklaşan aile hayatı işte bu yolculukla başlamıştı.

Necip Fazıl Kısakürek'in hukukçu babası Abdülbaki Fazıl Bey, daha gençken olan haşarıkları ve hiddetli yapısıyla meşhurdu. Daha genç yaşlarında onun bu hallerine karşı "Deli Fazıl" diye lakap bile takmışlardı. Baba Mehmet Hilmi Efendi ve anne Zafer Hanım, oğullarının bu hallerinden başlarına bir bela gelmesinden korktukları ve belki de evlenir biraz uslanır diye Abdülbaki Fazıl Efendi'ye uygun bir kadın aramaya başladılar.

Bir zaman sonra aileye denk olacak bir gelin aramaları, Zafer Hanım gibi Akdeniz diyarlarından gelme, Giritli, o zamanlar daha 15 yaşında olan Mediha Hanım'da son buldu. Haşarıkları ve hiddetiyle nam salmış olan oğluna kendi ailelerine denk ailelerden hiçbirinin kızını vermeye razı olmaması üzerine, Mediha Hanım'ı kendi memleketinden getirmeye razı etmişlerdi.

On beşlik Mediha Hanım, memleketinden İstanbul'a getirilip, Abdülbaki Fazıl Bey ile evlendirildi. Okuma yazma bilmeyen Mediha Hanım, böylesi okumuş, büyük bir ailenin büyük konağına geldiğinde tıpkı, yıllar önce Mehmet Hilmi Efendi'nin İstanbul'a gelişine benzer bir duyguyla bu yeni hayatına alışmaya devam ediyordu. Ama Abdülbaki Fazıl Efendi'nin gidip gelen hiddetinin karşısında mutlu olacağı bu duvarlar ona hüznün kapılarını açmaya başlamıştı. Abdülbaki Fazıl

¹ Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, Büyük Doğu Yayınları

² 4 Duran Boz, Büyük Doğunun Ruhu Necip Fazıl Kısakürek, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2013, s.16-17.

Efendi, hiddete büründüğünde bazı zamanlar eşi Mediha Hanım için “alıp götürün buradan” diye bağıyordu. Böyle zamanlarda ev erkanı gelini konağın yakınlarında tutukları bir eve götürüyor, sonrasında oğullarının hiddeti geçince, isteği üzerine geri getiriyordu.³

Mediha Hanım, İstanbul ve mülhakatı sulh muavinliğinde çalışan Abdülbaki Fazıl Efendi'ye iki evlat verdi. Bunlardan ilki Necip Fazıl ikincisi ise ondan iki yaş küçük olan Selma isimli bir kız çocuğuydu. Necip Fazıl'ın sessiz, ürkek ve içine kapanık mizaçlı küçük kardeşi Selma daha altı yaşına geldiğinde hayata gözlerini yumacaktı.

Necip Fazıl, 26 Mayıs 1904'te halasının tavanları kadife döşemeli gelinlik odasında dünyaya geldi. Doğduğunda çok cılız bir bebektir. Ev halkının sevinçleri böylesine cılız bir bebeğin yaşayıp yaşamayacağı şüphesine düştüğü için gölgelenmişti. Baba Abdülbaki Fazıl Efendi, erkek evladının doğduğunun haberini, babası Mehmet Hilmi Efendi'ye haber vermek için arabasına atlayıp, Sarıyer'e doğru yol almıştı. Dede Mehmet Hilmi Efendi, haberi aldığı anda öyle sevindi ki işini gücünü bırakıp derhal oğluyla beraber konağa döndü.

Büyük bir sevinçle konağa gelen Mehmet Hilmi Efendi'yi de doğan bebeğin cıızlığını görünce bir korku bürümüştü. “Çok küçük, yaşar mı yaşamaz mı, Allah bilir!”⁴

Necip Fazıl'ın daha çocukluğu ve gençliğinde de herkesin dilinde olacak haşarılıklarını babası Abdülbaki Fazıl Efendi'den aldığı besbelliydi. Öyle ki daha üç veyahut dört yaşındayken, kaymak sandığı kireç tozunu yemesi, beşikten yuvarlanması ve o zamanlar babasının satın aldığı İstanbul'un ilk arabalarından birinin altında kalıp yaralanması bütün bunların işaretiydi.

Necip Fazıl Kısakürek

**Gençlik... Gelip geçti...
Bir günlük süstü;
Nefsim doymamaktan
dünyaya küstü.
Eser darmadağın,
emek yüzüstü;
Toplayın eşyayı, işim
acele!**

³Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, Büyük Doğu Yayınları

⁴Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, Büyük Doğu Yayınları

Ağlayabilseydiniz, anlayabilirdiniz.

Necip Fazıl'ın daha çocukluğu ve gençliğinde de herkesin dilinde olacak haşarılıklarını babası Abdölbaki Fazıl Efendi'den aldığı besbelliydi. Öyle ki daha üç veyahut dört yaşındayken, kaymak sandığı kireç tozunu yemesi, beşikten yuvarlanması ve o zamanlar babasının satın aldığı İstanbul'un ilk arabalarından birinin altında kalıp yaralanması bütün bunların işaretiydi.

Hakikaten cılız doğan bu çocuğun büyümesi de pek zor oldu. Necip Fazıl'ın peşini hastalıklar bırakmıyordu. Bir de kısa bir süreliğine olsa babasının işleri sebebiyle çok sevdiği dedesi ve konaktan ayrılıp Bursa'ya gelmeleri de çocuğun hüznünü arttırdı. Neyse ki bir zaman sonra bu ayrılık bitti ve dedesi Mehmet Hilmi Efendi torununu yanından ayırmaz oldu.

Okumayı yazmayı da kendisinden öğrendiği dedesi Mehmet Hilmi Efendi ile Necip Fazıl'ın arasında gerçekten de başka bir bağ vardır. Konağın içinde büyüyen diğer torunlarının arasından en çok Necip Fazıl'ı sevdiğini hiç saklamazdı Mehmet Hilmi Efendi. Her ay başı adliyeden gönderilen emekli maaşı 80 altının bulunduğu keseyi, torunlar alıp dedelerine götürürdü. Necip Fazıl'a bir altın diğerlerine ise çil kuruşlar verirdi. Mehmet Hilmi Efendi'nin kendi babasının ismini verdiği Necip Fazıl'a olan sevgisi, elbette ki biricik oğlunun soylarını devam ettirecek olan biricik oğlu olmasından da kaynaklanıyordu ama öte taraftan Necip Fazıl'ın yaşının çok üstünde zekası ve terbiyesinin de bunda etkisi büyüktü. Hatta sonraları Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olacak olan Necip Fazıl'ın şiirle olan alakası bile dedesiyle olan ilişkisinden doğmuştur. Dede Mehmet Hilmi Efendi, torunlarını dizip divanlardan şiirler okur, sonra da tekrarlamaları için torunlarına komut verirdi. Beyitleri eksiksiz ve en muntazam şekilde tekrarlayan hep Necip Fazıl olurdu.

Necip Fazıl'ın çocukluğunu inşa eden Çemberlitaş'taki kalabalık konağın bir başka rengi ise batı romanları, piyanosu ve gösterişli elbiseleriyle konağın bir nevi kraliçesi olan nine Zafer Hanım'dı. Her daim ilaç şişelerini yanından ayırmayan, bir bela gelir diye vapura binmekten çekinen, ölümden korktuğu için yatağında bile düz yatmaktan

geri duran bir kadındı. Çocuklardan pek hazzetmeyen Zafer Hanım'ın kanepelerin altına sakladığı tatlıları, Necip Fazıl ve diğer torunları pencerelerden tırmanıp yemekten pek hoşlanırdı. Zafer Hanım'ın Necip Fazıl'ın hayatında bir başka önemi daha vardı. Balkan Harbi zamanında, İstanbul'a kadar gelen düşman askerinin bertaraf ettiği Maraşlı askerlerin, konakta muayene edildiği ve Necip Fazıl'ın onlara su taşıdığı zamanlarda okumayı çok seven torununa batı romanlarını okutmaya başlamıştı Zafer Hanım.

Zafer Hanım'ın torunu Necip Fazıl'a alıştırdığı roman sevdası onu bambaşka hayal düşlerine salıyordu. Tam bir kitap kurdu olmuştu Necip Fazıl. Ama okuduğu hikayeler sadece kitapta sınırlı kalmıyor, bir de o hikayeleri bir tür oyun hali içinde konakta canlandırıyor, bazen evin içinde bir katilin peşine takılıyor ve bazı akşamlar Faiz Efendi isimli bir din adamına ziyarete giden dedesinin arkasından yürürken kendini bir muhafız olarak hayal ediyordu.

Necip Fazıl'ın tıpkı küçük yaşlarda hastalıklardan debdebeli geçen çocukluğu gibi okul hayatı da böyle geçti. Okul hayatına önce Hoca Emin Efendi'nin işlettiği mahalle mektebinde başladı. Sene 1912'ydi. Dedesi Mehmet Hilmi Paşa, Fransız Hükümeti'nden kendisine verilen Lejyon Donör nişanını takarak, torunu Necip Fazıl'ı alıp Gedik Paşa taraflarındaki Fransız papaz okuluna yazdırdı. Necip Fazıl bu okulda uyum sorunu yaşadı. Bunun üzerine aile onu Amerikan Koleji'ne gönderdi. Ama bir süre sonra Necip Fazıl buradan da ayrıldı. Devamında Yeniköy'deki Serasker Rıza Paşa yalısındaki Rehber-i İttihar Mektebi'ne gitti. Burası yatılı bir okuldu ve o zamana kadar hep dedesi ve annesi tarafından el üstünde tutulan Necip Fazıl, buraya pek alışamadı. Daha sonrasında Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi'ne gitti. Fakat 1. Dünya Savaşı ertesinde ilan edilen seferberlikle birlikte bu okul macerası da son buldu ve Gebze'de Aydınli Köyü'ndeki ilkokula kaydı alındı. İlkokul dönemini ancak Heybeliada Numune Mektebi'nde bitirdi.

İlkokul dönemlerinde Necip Fazıl'ın yaşamında büyük bir yara açıldı. O vakitler aile Mehmet Hilmi Efendi'nin Büyükdere'de yeni aldığı köşkte kalmaktaydılar. Necip Fazıl'ın kendisinden ufak kardeşi Selma

aniden öldü. Hiç beklenmeyen bu küçük ama yarası büyük ölüm aileyi paramparça etti. Öyle ki annesi Mediha Hanım acıdan vereme yakalandı ve tedavi için İsviçre'ye gönderildi.

Çocuk Necip Fazıl'ın bu dönemde yaşadığı tek acı bu olarak kalmayacaktı. İsviçre'deki tedaviden sonra doktor tavsiyesi üzerine aile bir süre Heybeliada'da kalmaya başladı. Ama bu Heybeliada hatırası Necip Fazıl'ın çocukluğunun tek kahramanı, korktuğu her şeyden sığındığı kürklü paltonun sahibi, ona Hz. Muhammed ve Hz. Ali ile ilgili menkıbeler anlatan, onu her şeyden çok seven dedesi Mehmet Hilmi Efendi'nin ölümünün de getirecekti. Mehmet Hilmi Efendi, bir gün akşama doğru hastalığı ağırlaşmış olduğunda Necip Fazıl her zaman olduğu gibi o zaman da yanı başındaydı.

Mehmet Hilmi Efendi, kalabalık bir cenaze alayıyla birlikte Edirnekapı Mezarlığı'na gömüldüğünde, mezar taşına şu yazı yazılmıştı;

“Rütbe-i Bâlâ ricâlından Mahkeme-i Cinayet ve İstinaf Reisi Maraşlı Mehmet Hilmi Efendinin ruhuna Fâtîha”.⁵

Necip Fazıl Kısakürek

Necip Fazıl'ın, Heybeliada'daki günleri bu tür acılar ve hatıralarla çocukluğunun son demlerini dolduruyordu. Yine o dönem Heybeliada'ya taburlarla çıkan Bahriyelilerin kıyafetlerine, çalan borularına heves etmişti. Bunun üzerine sonraki yıllarda “ne oldumsa bu mektepte oldum” dediği Mekteb-i Fünun Bahriye-i Şahane'nin imtihanlarına girdi ve kazandı.

Bahriye Mektebi tam da Necip Fazıl'ın söylediği gibi şair ve düşünce insanı olan kişiliği-

nin zeminini oluşturan bir yerd. Orası içindeki duyguları dışarıya tercüme edebilecek olan yazın dünyasının önünü açarken, bir taraftan manevi hesaplaşmaların uykularını kaçırdığı geceleri doğuran da bir yerd. Necip Fazıl çoğu gece uykusundan uyanıyor, maddi sebeplerin içinde çocukluğundan beri inşa edilen, dedesi Mehmet Hilmi Efendi'nin anlattığı peygamber hikayeleriyle dolu hatıralarına saldırıyor, genç ve şaşkın beynini bulandırıp yorgun bırakıyordu. Bu yorgunluk çoğu insanın savrulduğu serkeş bir hayat düsturundan daha çok, tıpkı inancın insanı hayatın uçlarında dolaştırdığı, dolaştırırken de başka başka gizlerin içini açtığı bir başka hayata karşı götürüyordu.

Şiire başladığı yer olan Bahriye Mektebi'nde Necip Fazıl ilk nesrini de yazmış ve adına "Büyükbabamın Ölümü" demişti. Necip Fazıl'ın yazın dünyasına ilk adımlarını atmasını sağlayacak bu okuldaki hocaları ise, Türk edebiyat ve düşünce tarihi bakımından önemli isimlerden oluşuyordu. Büyük şair Yahya Kemal tarih derslerine giriyor, bunun yanında Cumhuriyet Dönemi'nde Diyanet İşleri Başkanı olacak olan Aksekili Ahmet Hamdi Efendi ve İbrahim Aşki Bey de okulun eğitim kadrosunda bulunuyordu. Edebiyat dersini ise Hamdullah Suphi (Tanrıöver)'den alıyordu.

O dönem çoğunluğun olduğu gibi kendisinin de "Edebiyat- Cedide" akımının etkisiyle şiir ve düşünce dünyası yön bulan Necip Fazıl, bunların yanında Divan Edebiyatı, Halk Şiirleri ilgisinin yanı sıra, Tevfik Fikret ve Abdülhak Hamid (Tarhan) ile de ayrı bir muhabbet kurdu.

Bir süre sonra şiire olan ilgisi ve araştırmaları daha çok arttı. Artık şiirler yazıyor, ders aralarında arkadaşlarına kendinin veyahut ünlü düşünce adamlarının parafalarını okuyordu. Kısa süre sonra lakabı okulda "şair" e çıkacaktı. "Şair" aslında Necip Fazıl Kısakürek'in hayatında ikinci lakabıydı. Diğer lakabı küçüklüğünden beri peşini bırakmayan "koca kafa"ydı. "Şair" lakabıyla anılan Necip Fazıl, Bahriye Mektebi'nde kendi el yazısıyla hazırladığı "Nihal" isimli bir dergi de çıkardı.⁶

Bahriye Mektebi çatısı altında Türk Edebiyatı'nda yıllar yılı ismini geçirecek olan bir şairi yetiştirirken, yine sanatı sınırları aşacak olan

⁶Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, Büyük Doğu Yayınları

AĞLAYA— BİLSEYDİNİZ, ANLAYABİLİRDİNİZ

Kaldırımlar, tekkeler, okullar, hapishaneler ve dört duvar arasında edebiyatla geçmiş bir ömür.

Necip Fazıl Kısakürek, şiirindeki özgün sesi ve tasavvuruyla bir taraftan Türkiye'nin farklı renklerini aynı duyguda birleştirirken diğer taraftan refah dolu bir geleceğe duyduğu hasretle ölene kadar davası uğruna mücadele etti.

Osmanlı Dönemi'nde, bir konakta başlayan ve yıllar süren düşünce sancılarının sonunda, insanlara yoldaş olacak onlarca eser bıraktı. Kendini anlamak ve anlaşılacak için yazdı.

hayykitap

20 TL
KDV'DEN MUAFTIR

ISBN: 978-625-7685-31-3

9 786257 685313